

1 Juni
1945

Int. Instituut
Soos. Geschiedenis
Amsterdam

De Dageraad

No. 1

Populair Orgaan voor Cultuur en Wetenschap
(voortzetting van het Weekblad „De Vrijdenker” van 10 Mei 1940) -

Uitgave van de
Vrijd. Vereen. „De Dageraad”
Postbus 893 - Amsterdam

Abonnementsprijs :
f 1.30 per kwartaal
f 5.— .. jaar

Verantwoordelijk Redacteur
J. DE RONDE
Amsterdam

IN MEMORIAM

Nu de gewelddadige oorlog in Europa geëindigd is en ook de eerste feestvreugde geluwd, verwijlen wij in gedachten enige ogenblikken aan het graf van hen, die voor hun en ons ideaal gevallen zijn. In diepe droefheid en innige dankbaarheid gedenken wij hen: de groten die wij bij name kennen en de duizenden onbekenden, die allen tezamen, ieder naar vermogen, het hunne hebben gedaan voor het gemeenschappelijke doel: De bestrijding van het meest gehate stelsel in de geschiedenis, het Nationaal-Socialisme. Zij allen, onverschillig tot welke politieke groepering, of tot welk geloof zij ook behoorden, hebben gestreefd naar één doel. Zij allen hebben gedeeld in éénzelfde lot. In onze herinnering zijn zij dan ook een machtig leger, die één waren in de strijd en één zijn in de dood.

Gesneuveld in de strijd, is de fakkel, die aan hun handen ontviel, door anderen verder gedragen tot het uiteindelijke doel: De vernietiging van den gehaten bezetter.

Laten we thans het grote leger, dat in de strijd voor vrijheid en recht de dood vond voor het vuurpeleton en in de hel der concentratie kampen, gedenken.

Laten we waardige opvolgers zijn van hen, die vielen en in eenheid de strijd verder voeren voor vrijheid en recht, onverschillig tot welke groepering wij behoren, want in deze eenheid ligt onze macht.

En nu . . . vooruit !

Na een jarenlange, bloedige worsteling is het nationaal-socialisme militair verslagen. Over de gehele wereld gaat een juichkreet op na de vernietiging van deze misdadige ~~gesel~~, die de mensheid striemde op een wijze, welke in de geschiedenis zijn weerga niet vindt.

Millioenen zijn voor de vrijheid gevallen. De les is duur betaald. Wij allen, zonder uitzondering, zijn gebukt gegaan onder terreur, vervolging, honger en ontbering. Velen hebben hun leven gegeven. Nu de oorlog is gewonnen, komt het er op aan de vrede te veroveren. Dat betekent absolute vernietiging van alle fascistische en reactionnaire machten, die zullen proberen hun positie te handhaven of weer te bezetten. Laten wij dit nu vooral niet vergeten in de roes der overwinningsvreugde. Want voor ons als vrijdenkers rijst nu in de allereerste plaats de vraag: „Wat is onze taak?“

Reeds bijna een eeuw staat „De Dageraad“ op de bres voor de Vrije-gedachte; voor verspreiding van cultuur en wetenschap, heeft zij haar geestelijke wapenrusting in dienst gesteld van de ontplooiing van 's mensenrechten, vrijheid en democratie. En haar werk is niet tevergeefs geweest. De baan brekende arbeid vond zijn beloning in de geestelijke paraatheid om den overweldiger neer te slaan.

„De Dageraad“, ontstaan en gegroeid als gevolg van de drang naar waarheid en recht, tegen dogma en reactie, in het tijdperk van de ontwikkeling der natuurwetenschappen en de kreet naar Sociale rechtvaardigheid, heeft in haar strijd de grondslag gelegd door haar verhelderend werken aan de culturele en beschavings-geschiedenis van het Nederlandse volk.

Kwamen niet uit haar gelederen o.a. Multatuli, Domela Nieuwenhuis en velen anderen. De pioniers arbeid heeft rijk zijn vruchten afgeworpen.

Was in den beginne de bijbelcritiek een historische voorwaarde om te komen tot verdieping van het redelijk en zedelijk besef, zo werd later de popularisering der natuurwetenschappen en wijsgerige voorlichting de positieve zijde der Vrije-Gedachte; het uitgangspunt der propaganda. De Vrije Gedachte, die leidt tot culturele activiteit, bevindt zich gedurende de laatste jaren in de stroom van brandende vragen. In de strijd tegen het fascisme en cultuurreactie was zij op haar post. Talrijke vergaderingen, waar o.a. onze overleden vriend en voorzitter Floving op zijn karakteristieke wijze protesteerde tegen de jodenvervolging, staan ons nog fris voor de geest.

Laten we ons ook nog herinneren het reactionnaire drijven van onze z.g.n. christelijk positieve regering met het verbod aan de ambtenaren om van bepaalde linkse organisaties lid te zijn, o.a. „De Dageraad“. En de beknotting van het spreek- en vergaderrecht.

Alle symptomen van clero-fascistische tendenzen. De verzwakking der anti-nationaal-socialistische organisaties, is mede de oorzaak geweest, dat de brute overweldiger hier een gemakkelijke taak vond. Dat de nieuwe regering deze les ook zal begrepen hebben, zal ons hopelijk veel onrecht doen herstellen. We willen praten en beluistered ~~na~~ de drang van nationale eenheid. Prachtig. Dan ook recht en vrijheid voor allen.

ONZE TAAK

Op het congres te Praag 1937, waar de beide vrijdenkers internationalen zich hebben verenigd in verband met het toenemend gevaar van het nationaal-socialisme, is onze culturele taak uitvoerig

Bijvoegsel van „De Dageraad“ van 2 Juni 1945.

De Vrijdenkers

Radio Omroepvereniging „V. R. O.“

Zonder twijfel herinnert U zich nog wel de op zo een hoog peil staande radio-uitzendingen van de Vrijdenkers Radio Omroepvereniging (V.R.O.). Destijds ondervonden onze uitzendingen door het gehele land sympathie.

De V.R.O. was o.a. de enige radio-omroepvereniging, die door middel van lezingen in de aether heeft geageerd tegen het barbaarse anti-semitisme. Zij werd echter uit de aether gebannen, doordat de reactionnaire minister De Wilde, de V.R.O. het uurtje zendtijd per maand ontnam.

Helpt U ons mede de zendtijd terug te krijgen?

Wij verwachten, dat de nieuwe regering het de V.R.O. aangedane onrecht zal herstellen, zodat onze omroepvereniging als gelijkberechtigde organisatie in het Nederlandse volksleven haar plaats kan innemen. Wij zullen t.z.t. gelegenheid hebben hierop nader terug te komen. Steunt U ons inmiddels door het zenden van sympathiebetuigingen of door U aan te melden als lid bij de V.R.O., Postbus 893 Amsterdam.

Onze Kalender

1 Juni	De Censuur op de boekdrukkerij wordt door Paus Alexander VI ingevoerd.	1501
2 Juni	Sterfdag van Giuseppe Garibaldi	1882
3 Juni	Geboortedag Bakunine	1814
4 Juni	Geboortedag Adam Smith	1723
6 Juni	Oprichting der Inquisitie door Paus Innocentius III	1204
8 Juni	Geboortedag van Georg Stephenson	1781
9 Juni	Sterfdag Charles Dickens	1870
10 Juni	Mateotti vermoord	1924
13 Juni	Marat vermoord	1793

tegen chauvinisme
dio. De vooruitgang
ontwikkeling be
van den mens
annende wens der

er democratie, van
rijheid van gedach-
hten we ons.

unstenaars, denkers
wijsgerige organi-
elven aan de ver-
menselijke vrijheid,
ligheid en de we-
van „de Dageraad“
ortzetten.

lagen. Thans is het
en om de geesten
een betere toekomst.
politieke en sociale

is de stormram der
kt aan de poorten

taarts.

aarheid en zij zal
eren.

kwade geweten

Jan de Ronde

llen zijn op de slagvelden,
concentratiekampen, door
ndere nevenverschijnselen
eze misdadige totalitaire
den zijn, komt ook nog
aan producten en pro-

de grote worsteling over
heid zullen nodig zijn.

k een onherstelbaar ver-
ebben zelf geen enkele
d. Hun erfenis is dus
waarde.

at om een overzicht te
fte en misdadige manier

En nu . . . vooruit!

Na een jarenlange, bloedige worsteling is het nationaal-socialisme militair verslagen. Over de gehele wereld gaat een juichkreet op na de vernietiging van deze misdadige gesel, die de mensheid striemde op een wijze, welke in de geschiedenis zijn weerga niet vindt.

Millioenen zijn voor de vrijheid gevallen. De les is duur betaald. Wij allen, zonder uitzondering, zijn gebukt gegaan onder terreur, vervolging, honger en ontbering. Velen hebben hun leven gegeven. Nu de oorlog is gewonnen, komt het er op aan de vrede te veroveren. Dat betekent absolute vernietiging van alle fascistische en reactionnaire machten, die zullen proberen hun positie te handhaven of weer te bezetten. Laten wij dit nu vooral niet vergeten in de roes der overwinningssyregde. Want voor ons als vrijdenkers rijst nu in de allereerste plaats de vraag: „Wat is onze taak?”

Reeds bijna een eeuw staat „De Dageraad” op de bres voor de Vrije-gedachte; voor verspreiding van cultuur en wetenschap, heeft zij haar geestelijke wapenrusting in dienst gesteld van de ontplooiing van 's mensenrechten, vrijheid en democratie. En haar werk is niet te vergeefs geweest. De baan brekende arbeid vond zijn beloning in de geestelijke paraatheid om den overweldiger neer te slaan.

„De Dageraad”, ontstaan en gegroeid als gevolg van de drang naar waarheid en recht, tegen dogma en reactie, in het tijdperk van de ontwikkeling der natuurwetenschappen en de kreet naar Sociale rechtvaardigheid, heeft in haar strijd de grondslag gelegd door haar verhelderend werken aan de culturele en beschavings-geschiedenis van het Nederlandse volk.

Kwamen niet uit haar gelederen o.a. Multatuli, Domela Nieuwenhuis en velen anderen. De pioniers arbeid heeft rijk zijn vruchten afgeworpen.

Was in den beginne de bijbelcritiek een historische voorwaarde om te komen tot verdieping van het redelijk en zedelijk besef, zo werd later de popularisering der natuurwetenschappen en wijsgerige voorlichting de positieve zijde der Vrije-Gedachte; het uitgangspunt der propaganda. De Vrije Gedachte, die leidt tot culturele activiteit, bevindt zich gedurende de laatste jaren in de stroom van brandende vragen. In de strijd tegen het fascisme en cultuurreactie was zij op haar post. Talrijke vergaderingen, waar o.a. onze overleden vriend en voorzitter Hoving op zijn karakteristieke wijze protesteerde tegen de jodenvervolging, staan ons nog fris voor de geest.

Laten we ons ook nog herinneren het reactionnaire drijven van onze z.g.n. christelijk positieve regering met het verbod aan de ambtenaren om van bepaalde linkse organisaties lid te zijn, o.a. „De Dageraad”. En de beknotting van het spreek- en vergaderrecht.

Alle symptomen van clero-fascistische tendenzen. De verzwakking der anti-nationaal-socialistische organisaties, is mede de oorzaak geweest, dat de brute overweldiger hier een gemakkelijke taak vond. Dat de nieuwe regering deze les ook zal begrepen hebben, zal ons hopelijk veel onrecht doen herstellen. We willen praten en beluisteren naar de drang van nationale eenheid. Prachtig. Dan ook recht en vrijheid voor allen.

ONZE TAAK

Op het congres te Praag, 1937, waar de beide vrijdenkers internationalen zich hebben verenigd in verband met het toenemend gevaar van het nationaal-socialisme, is onze culturele taak uitvoerig

Bijvoegsel van „De Dageraad” van 2 Juni 1945.

De Vrijdenkers

Radio Omroepvereniging „V. R. O.”

Zonder twijfel herinnert U zich nog wel de op zo een hoog peil staande radio-uitzendingen van de Vrijdenkers Radio Omroepvereniging (V.R.O.). Destijds ondervonden onze uitzendingen door het gehele land sympathie.

De V.R.O. was o.a. de enige radio-omroepvereniging, die door middel van lezingen in de aether heeft geageerd tegen het barbaarse anti-semitisme. Zij werd echter uit de aether gebannen, doordat de reactionnaire minister De Wilde, de V.R.O. het uurtje zendtijd per maand ontnam.

Helpt U ons mede de zendtijd terug te krijgen?

Wij verwachten, dat de nieuwe regering het de V.R.O. aangedane onrecht zal herstellen, zodat onze omroepvereniging als gelijkberechtigde organisatie in het Nederlandse volksleven haar plaats kan innemen. Wij zullen t.z.t. gelegenheid hebben hierop nader terug te komen. Steunt U ons inmiddels door het zenden van sympathiebetuigingen of door U aan te melden als lid bij de V.R.O., Postbus 893 Amsterdam.

Onze Kalender

1 Juni	De Censuur op de boekdrukkerij wordt door Paus Alexander VI ingevoerd.	1501
2 Juni	Sterfdag van Giuseppe Garibaldi	1882
3 Juni	Geboortedag Bakunine	1814
4 Juni	Geboortedag Adam Smith	1723
6 Juni	Oprichting der Inquisitie door Paus Innocentius III	1204
8 Juni	Geboortedag van Georg Stephenson	1781
9 Juni	Sterfdag Charles Dickens	1870
10 Juni	Mateotti vermoord	1924
13 Juni	Marat vermoord	1793

tegen chauvinisme
dio. De vooruitgang
ontwikkeling be-
d van den mens
ammende wens der

er democratie, van
rijheid van gedach-
ten we ons.

unstenaars, denkers
wijsgerige organi-
elpen aan de ver-
menselijke vrijheid,
ligheid en de we-
van „de Dageraad”
ortzetten.

lagen. Thans is het
en om de geesten
een betere toekomst,
politieke en sociale

is de stormram der
kt aan de poorten

aarts.

aarheid en zij zal
eren.

kwade geweten

Jan de Ronde

llen zijn op de slagvelden,
concentratiekampen, door
ndere nevenverschijnselen
eze misdadige totalitaire
den zijn, komt ook nog
aan producten en pro

de grote worsteling over
heid zullen nodig zijn.

k een onherstelbaar ver-
tebben zelf geen enkele
d. Hun effenis is dus
a waarde.

at om een overzicht te
fte en misdadige manier

En nu . . . voo

Na een jarenlange, b is het nationaal-social slagen. Over de gehele juichkreet op na de ver misdadige gesel, die de op een wijze, welke i zijn weerga niet vindt. Millioenen zijn voor de De les is duur • betz zonder uitzondering, zi onderterreur, vervolging ring. Velen hebben hun de oorlog is gewonnen aan de vrede te verove absolute vernietiging • en reactionnaire machts beren hun positie t weer te bezetten. La vooral niet vergeten ir winningsvreugde. Wa vrijdenkers rijst nu in d de vraag: „Wat is or Reeds bijna een eeuw raad" op de bres voor c voor verspreiding van schap, heeft zij haar rusting in dienst gest plooiing van 's mense en democratie. En ha tevergeefs geweest. De arbeid vond zijn beloi lijke paraatheid om neer te slaan „De Dageraad", onts als gevolg van de dra en recht, tegen dogme het tijdperk van de natuurwetenschappen Sociale rechtvaardighei strijd de grondslag g verhelderend werken en beschavings-geschi Nederlandse volk:

Verenigingsnieuws

Alle correspondentie bestemd voor de Redactie van het blad of voor het Secretariaat van de Vrijdenkers Vereeniging „De Dageraad" of de Vrijdenkers Radio Omroepvereniging V. R. O., gelieve men te richten aan Postbus No. 893 te Amsterdam; ook aanmeldingen voor het lidmaatschap der verenigingen kan men hieraan zenden.

Pers- en Propagandafonds

Wij doen een dringend verzoek aan al onze vrienden en lezers om de verloren achterstand zo vlug mogelijk te helpen inhalen. Dit is o.a. mogelijk door uw financieele bijdrage te sturen, opdat onze krant spoedig in grotere oplaat onze gedachten zal uitdragen. Wie de krant steunt, helpt de Vrije Gedachte. Wie de Vrije Gedachte helpt, bevordert de vooruitgang. Verantwoording volgt in een volgend nummer.

Om onnodige vertraging te voorkomen: verschillende onderwerpen of mededelingen niet tezamen schrijven, maar duidelijk vermelden: redactie, administratie of secretariaat.

besproken en uitgestippeld. Vijf jaren oorlog en slavernij hebben de juistheid van de genomen besluiten duidelijk aangetoond.

Wil de Vrije Gedachte haar positieve taak blijven vervullen, dan zal haar actie en propaganda, aangepast aan de voorhanden zijnde situatie, de Prager besluiten als richtsnoer nemen.

Wij zullen onze wetenschappelijke en wijsgerige taak niet verwaarlozen. Wij willen en kunnen ook niet wereldvreemd staan ten aanzien van de staatkundige problemen, die de ontwikkeling der laatste jaren ons gebracht heeft.

Dit alles binnen het gebied der Vrije Gedachte en geleid door de historische noodzakelijkheid.

Dan zal „De Dageraad" haar grootse taak in het culturele leven van ons volk met ere vervullen.

Wij zijn voor de vrije gedachte en verklaren ons voor de vrijheid van geweten en de godsdienst van ieder individu, zonder onderscheid van nationaliteit, ras of sexe.

Wij plaatsen ons op de grondslag van de rede en wetenschap tot verbetering der geestelijke paraatheid tegen clericale reactie en fascisme.

Als een der voorwaarden tot verheffing van den mens behoort o.a. de popularisering der wetenschappelijke resultaten door woord en geschrift.

Verder zal de Vrije Gedachte ijveren voor de democratische rechten op politiek, cultureel en wetenschappelijk gebied, tot volkomen ontplooiing der menselijke persoonlijkheid en verklaart zich onverzoenlijk jegens alle organisaties of bewegingen die de fascistische ideologie, het reactionnair-godsdienstig en tiranniek drijven willen steunen.

Onafscheidelijk van onze wil, is onze strijd voor de wereldvrede en wij ver-

klaren ons daarom tegen chauvinisme in school, pers en radio. De vooruitgang dienen, de culturele ontwikkeling bevorderen, de vrijheid van den mens propageren, is de vlamme wens der Vrije Gedachte.

Tot alle vrienden der democratie, van de beschaving, de vrijheid van gedachte, pers en radio richten we ons.

Tot alle geleerden, kunstenaars, denkers en schrijvers en alle wijsgerige organisaties, om mee te helpen aan de verwezenlijking van de menselijke vrijheid, de sociale rechtvaardigheid en de wereldvrede. Wij, leden van „de Dageraad" zullen onze taak voortzetten.

Het fascisme is verslagen. Thans is het tijd om mee te helpen om de geesten rijp te maken voor een betere toekomst, gebaseerd op gezonde politieke en sociale rechten.

De Vrije Gedachte is de stormram der beschaving. Zij beukt aan de poorten van de nieuwe tijd.

Voorwaarts.

Machtig is de Waarheid en zij zal zegevieren.

De censuur, het kwade geweten der reactie.

Jan de Ronde

Bij de miljoenen, die gevallen zijn op de slagvelden, bij bombardementen, in concentratiekampen, door uitputting en honger en andere nevenverschijnselen die onafscheidbaar aan deze misdadige totalitaire fascistische oorlog verbonden zijn, komt ook nog het onberekenbare verlies aan producten en productie middelen.

Ontreddend is Europa uit de grote worsteling over gebleven en jaren van arbeid zullen nodig zijn, om dit te herstellen.

Op cultuur gebied is ook een onherstelbaar verlies geleden. De nazi's hebben zelf geen enkele culturele prestatie getoond. Hun effenis is dus gelukkig van nul en geen waarde.

We zijn nog niet in staat om een overzicht te krijgen over de onbeschofte en misdadige manier

En nu . . . voo

Na een jarenlange, b is het nationaal-social slagen. Over de gehele juichkreet op na de ver misdadige gesel, die de op een wijze, welke i zijn weerga niet vindt. Millioenen zijn voor de De les is duur • beta zonder uitzondering, zi onder terreur, vervolging ring. Velen hebben hun de oorlog is gewonnen aan de vrede te verove absolute vernietiging v en reactionnaire machts beren hun positie t weer te bezetten. La vooral niet vergeten, i winningsvreugde. Wa vrijdenkers rijst nu in d de vraag: „Wat is or Reeds bijna een eeuw raad" op de bres voor c voor verspreiding van schrap, heeft zij haar rusting in dienst gest plooijing van 's mense en democratie. En ha tevergeefs geweest. De arbeid vond zijn belor lijke paraatheid om neer te slaan. „De Dageraad", onts als gevolg van de dra en recht, tegen dogma het tijdperk van de natuurwetenschappen. Sociale rechtvaardighei strijd de grondslag g verhelderend werken en beschavings-geschi Nederlandse volk:

Verenigingsnieuws

Alle correspondentie bestemd voor de Redactie van het blad of voor het Secretariaat van de Vrijdenkers Vereeniging „De Dageraad" of de Vrijdenkers Radio Omroepvereniging V. R. O., gelieve men te richten aan Postbus No. 893 te Amsterdam; ook aanmeldingen voor het lidmaatschap der verenigingen kan men hieraan zenden.

Pers- en Propagandafonds

Wij doen een dringend verzoek aan al onze vrienden en lezers om de verloren achterstand zo vlug mogelijk te helpen inhalen. Dit is o.a. mogelijk door uw financieele bijdrage te sturen, opdat onze krant spoedig in grotere oplage onze gedachten zal uitdragen. Wie de krant steunt, helpt de Vrije Gedachte. Wie de Vrije Gedachte helpt, bevordert de vooruitgang. Verantwoording volgt in een volgend nummer.

Om onnodige vertraging te voorkomen: verschillende onderwerpen of mededelingen niet tezamen schrijven, maar duidelijk vermelden: redactie, administratie of secretariaat.

besproken en uitgestippeld. Vijf jaren oorlog en slavernij hebben de juistheid van de genomen besluiten duidelijk aangetoond.

Wil de Vrije Gedachte haar positieve taak blijven vervullen, dan zal haar actie en propaganda, aangepast aan de voorhanden zijnde situatie, de Prager besluiten als richtsnoer nemen.

Wij zullen onze wetenschappelijke en wijsgerige taak niet verwaarlozen. Wij willen en kunnen ook niet wereldvreemd staan ten aanzien van de staatkundige problemen, die de ontwikkeling der laatste jaren ons gebracht heeft.

Dit alles binnen het gebied der Vrije Gedachte en geleid door de historische noodzakelijkheid.

Dan zal „De Dageraad" haar grootse taak in het culturele leven van ons volk met ere vervullen.

Wij zijn voor de vrije gedachte en verklaren ons voor de vrijheid van geweten en de godsdienst van ieder individu, zonder onderscheid van nationaliteit, ras of sexe.

Wij plaatsen ons op de grondslag van de rede en wetenschap tot verbetering der geestelijke paraatheid tegen clericale reactie en fascisme.

Als een der voorwaarden tot verheffing van den mens behoort o.a. de popularisering der wetenschappelijke resultaten door woord en geschrift.

Verder zal de Vrije Gedachte ijveren voor de democratische rechten op politiek, cultureel en wetenschappelijk gebied, tot volkomen ontplooiing der menselijke persoonlijkheid en verklaart zich onvoorzienlijk jegens alle organisaties of bewegingen die de fascistische ideologie, het reactionair godsdienstig en tiranniek drijven willen steunen.

Onafscheidelijk van onze wil, is onze strijd voor de wereldvrede en wij ver-

klaren ons daarom tegen chauvinisme in school, pers en radio. De vooruitgang dienen, de culturele ontwikkeling bevorderen, de vrijheid van den mens propagereen, is de vlamme wens der Vrije Gedachte.

Tot alle vrienden der democratie, van de beschaving, de vrijheid van gedachte, pers en radio richten we ons.

Tot alle geleerden, kunstenaars, denkers en schrijvers en alle wijsgerige organisaties, om mee te helpen aan de verwezenlijking van de menselijke vrijheid, de sociale rechtvaardigheid en de wereldvrede. Wij, leden van „de Dageraad" zullen onze taak voortzetten.

Het fascisme is verslagen. Thans is het tijd om mee te helpen om de geesten rijp te maken voor een betere toekomst, gebaseerd op gezonde politieke en sociale rechten.

De Vrije Gedachte is de stormram der beschaving. Zij beukt aan de poorten van de nieuwe tijd.

Voorwaarts.

Machtig is de Waarheid en zij zal zegevieren.

De censuur, het kwade geweten der reactie.

Jan de Ronde

Bij de miljoenen, die gevallen zijn op de slagvelden, bij bombardementen, in concentratiekampen, door uitputting en honger en andere nevenverschijnselen die onafscheidelijk aan deze misdadige totalitaire fascistische oorlog verbonden zijn, komt ook nog het onberekenbare verlies aan producten en productiemiddelen.

Ontreddend is Europa uit de grote worsteling over gebleven en jaren van arbeid zullen nodig zijn, om dit te herstellen.

Op cultuur gebied is ook een onherstelbaar verlies geleden. De nazi's hebben zelf geen enkele culturele prestatie getoond. Hun erfenis is dus gelukkig van nul en geen waarde.

We zijn nog niet in staat om een overzicht te krijgen over de onbeschofte en misdadige manier

waarop de nazi-rovers met eeuwenoude cultuur-producten hebben rondgesprongen. Laten we hopen, dat van de vele rooftochten toch nog menig cultuur- en wetenschappelijk product weer aan de mensheid kan worden teruggegeven.

In de geschiedenis treffen we nu en dan vandalen aan, die met niets ontziende vlegelachtigheid proberen de geest te onderdrukken om het denken van de massa te beheersen, opdat zij willig was, om de wil van de machthebbers uit te voeren. Nergens treedt de zwakheid, de vrees van de heersende macht zo duidelijk naar voren als hier, bemanteld met mooie phrases over nieuwe orde, gemeenschapszin, heiligheid van volkse gewoonten en meer dergelijk fraais. En karakteristiek is, dat deze vrees zich meestal openbaart in censuur en tyrannie. Vooral tegen op schrift gestelde gedachten. De feiten liggen ons allen nog vlak voor de hand.

Een der historische voorbeelden van een schrift-gericht, gaf de republikeinse regering van Athene in 412 v. C. tegenover den wijsgeer Protagoras van Abdera, die in zijn geschriften o.a. gezegd had: „Ik weet niet of er goden zijn of niet, want de zaak is duister en het leven kort”. Daarom werd hij uit Athene verjaagd en zijn „godalasterend” werk in het openbaar verbrand. Een grote censuur of juist gezegd boeken inquisitie werd 218 jaar v. C. in China in het werk gesteld. Keizer Tsin-Schi Koang-ti en zijn minister Li-Tse, waren om redenen van haat vervuld tegen de leerstellingen van Confucius en diens aanhangers. De minister noemde den wijsgeer „vijand van al t bestaande”.

„De boeken zijn het”, zo zeide hij „die hen zo rebellig maken. Vernietigen wij de bron, verbranden wij al die prullen en verbieden wij de onderdanen bij zware straf, zijn werken te bezitten, gebieden wij hen ze den mandarijnen uit te leveren, loven wij beloningen uit voor aangiften en bedreigen wij met tuchting hen, die de overtreders niet aangeven”.

Zo zien we dat ook zelfs in de knevelarij van de geest de Hitler-bende niet origineel was. Gelukkig waren er ook toen reeds verzetslieden, anders was deze schat der aziatische wijsheid en cultuur verloren gegaan.

In het oude Rome was er ook als positieve staatsinstelling een ambtenarencorps (censoren-zedenmeesters) ingesteld. De geschiedenis leert ons hoe de boeken van Cornelius Cordus verbrand werden onder Keizer Tiberius, omdat Brutus daarin geloofd werd. Talrijke andere gevallen zijn bekend.

12 Mei 1515 vaardigde Paus Leo X een bul uit, waardoor de bisschoppen en het reeds voor t vierde Lateraan Concilie in 1215 gestichte „Sanctum officium” (kettergericht, inquisitie) belast werden, alle in hun district verschijnende geschriften vóór hun druk te lezen en die waarin ketterse meningen voorkwamen, te verbieden. Het concilie ter „reformatie der kerk aan hoofd en ledematen” te Trente, verbeterde in 1556 die organisatie, door onder straffe bedreigingen het drukken, lezen en bezitten van anti-roomse geschriften, te verbieden. In het jaar 1529 werd zoals gebruikelijk was, te Frankfort a.M. de grote boekenmarkt gehouden. Om die reden werd een z.g. „Bücher-Kommissariat” gesticht dat er over te waken had, dat geen aanstotelijk boek onder de mensen kwam. „weswegen ihnen auch jenes Büchhändler von allen neuen Büchern ein Exemplar zustellen soll, ehe er etwas davon verkauft”. De grote denker, dichter en filosoof Lessing komt met de beschermers van „goede zeden” in conflict. Eigenaars de grote wijsgeer van Koningsbergen Kant, die een koninklijke kabinetsorder van 1 October 1794 moest lezen, dat hij zich in zijn werk „Religion innerhalb der Grenzen der blossen Vernunft”, de „Entstellung und Herabwürdigung mancher Lehren der H. Schrift und des Christentums” schuldig had gemaakt en derhalve geen voorlezingen meer mocht houden. Werd Heinrich Heine, en Börne beiden niet de atmosfeer ongenietbaar in het bedompte Duitsland van 1835?

Maar ook in Frankrijk en Engeland werden allerlei maatregelen genomen tegen de vrije meningsuiting en publicaties. In Engeland b.v. zou iemand die zonder verlof boeken uitleende en daarover voorlezingen hield, gestraft worden „Gelijkelijk als de houder van een onzedelijk huis (bordeel)”. En in Frankrijk was in de 18e eeuw de literatuur het laatste asyl voor de vrijheid, waartegen de regering vooral onder Lodewijk XV in verband met adel en geestelijkheid, alles in het werk zette om schrijvers, drukkers enz. enz. te vervolgen wegens hun onwelgevallige geschriften. Zo werd Voltaire beschuldigd wegens smaadschrift en een jaar gevangen gezet in de Bastille. Later werd zijn werk „Philosophische brieven” door heulshanden verbrand. Trots terreur en vervolging schrijft de vooruitgang voort. De feodale heren, de nazi-knechten, de fascistische schreeuwers zagen in hun heilloze verblindings niet, dat hun kruistocht tegen de pers, het boek en de menselijke geest slechts een gevolg was van volslagen blindheid voor de maatschappelijke ontwikkeling. Want machtig is de waarheid en zij zal toch Zegevieren!!

8 Juni
1945

De Dageraad

No. 2

Populair Orgaan voor Cultuur en Wetenschap

(Voortzetting van het Weekblad „De Vrijdenker” van 10 Mei 1940)

Uitgave van de
Vrijd. Vereen. „De Dageraad”
Postbus 893 - Amsterdam

Abonnementsprijs:
f 1.30 per kwartaal
f 5.— „ jaar
Losse Nummers 10 ct.

Verantwoordelijk Redacteur
J. DE RONDE
Amsterdam

Vrijdenken

Vrijdenken is waarheid denken. Het denken is waar wanneer de waarheid gedacht wordt.

Velen, die zich vrijdenker noemen, zijn de mening toegedaan, dat de eerste voorwaarde en tevens de hoogste uiting van het vrijdenken is, een ieder vrij in zijn denken te laten zodat elke afwijking van die weg in strijd moet worden geacht met het vrijdenken.

Maar vrijdenken is nog iets anders en wel een zoeken naar waarheid, een voor ons allen objectief geldende waarheid. Dit zoeken stelt ons voor consequenties, die aanvaard moeten worden omdat de waarheid zich nu eenmaal niet laat begrenzen.

Een van de meest op de voorgrond komende resultaten van dit zoeken is wel het steeds vager worden van het godsbegrip, terwijl de meesten

van ons reeds lang tot het inzicht zijn gekomen, dat onze samenleving niet afhankelijk is van een macht, die naar willekeur kan ingrijpen, maar dat wij als zedelijk keurende en redelijk handelende wezens, verantwoordelijk zijn voor onze daden tegenover onze medemensen en tegenover ons zelf.

Wij weten onbetwistbaar zeker, dat willen we ijveren voor een menswaardig bestaan, wij medogenloos moeten zijn in het aanwijzen van mistoestanden die onze samenleving verscheuren. Maar tevens moeten wij weten in onze verwachtingen zoveel mogelijk objectief te zijn, dus rekening te moeten houden met de werkelijkheid.

Het is zedelijk verantwoord indien men zich een samenleving denkt waarvoor een ieder gelijk recht is en waar ware menselijkheid onbevreesd te voorschijn kan treden, maar het is in strijd met de werkelijkheid als men verlangt dat zulk een